Maar naast dezen dank voor den zegen in de Reformatie ons geschonken, is voor de Protestantsche Kerk op dit vierde eeuwfeest der Reformatie niet minder reden tot verootmoediging. Al mogen onze Gereformeerde Kerken, dank zij de genade Gods, die door een tweede reformatie ze weer terug bracht tot de gehoorzaamheid aan zijn Woord en de erkenning van Christus Koningschap over zijn Kerk, weer leven uit het beginsel, door de Reformatoren gesteld, wie den blik slaat op het Protestantisme als geheel, gevoelt hoe er oorzaak zou wezen voor een Claus Harms om opnieuw stellingen aan te slaan, die niet een aanklacht tegen Rome, maar een aanklacht tegen het Protestantisme zouden vormen. En mag in de eeuw die achter ons ligt, een nieuw reveil zijn gekomen, waardoor het geestelijk leven weer is opgebloeid, maar hoe rijk de beteekenis van dat reveil ook geweest is, wie zou durven beweren, dat de Protestantsche Kerken in onze dagen nog trouw zijn aan de beginselen, waaruit de Reformatie der 16e eeuw is voortgekomen?

Hoe het komt, dat die afval, die veel erger en schrikkelijker vorm heeft aangenomen dan het bederf dat in de middeleeuwen de Kerk ontsierde, juist in de Protestantsche Kerk zoo sterk is doorgedrongen, is een vraag, die hier niet behoeft te worden beantwoord. Het feit zelf is voldoende om ons tot diepe beschaamdheid te strekken en ons te bewaren voor elk antipapistisch gejubel op dezen gedenkdag der Reformatie. Wat thans als Neo-Protestantisme zich aandient, staat veel verder van Luther en Calvijn, dan deze van de Roomsche Kerk. De reformatoren, wanneer zij opstonden uit hun graf, zouden in deze Neo-Protestanten, die hun naam op de banier dragen, niet hun wettig kroost zien, maar hun meest onverzoenlijke tegenstanders.

Maar ook afgezien van dezen afval is er, gelijk onze Idenburg op het Hervormingscongres te 's-Gravenhage terecht opmerkte: „ook in die Kerken, waar men nog vasthoudt aan de groote beginselen der reformatoren, de rechtvaardigmaking door het geloof alleen en de onmisbaarheid en genoegzaamheid van de Heilige Schrift als kenbron der waarheid, zooveel achteruitgang in de geestelijke factoren, die de kracht der Hervorming hebben uitgemaakt, dat diepe besef van zonde en genade, van geloofsmoed en geloofs-overgegevenheid, dat onbepaald zich onderwerpen en gehoorzamen ook in eigen leven aan het Woord van God." „Vandaar," gelijk hij er op volgen laat, „dat uit de Hervormingseeuw ook tot ons een roepstem komt tot voortgaande hervorming. De beginselen der Hervorming toch zijn de eeuwige beginselen van Gods Woord, die hunne eischen stellen aan alle volken en alle tijden. Die roepstem tot voortgaande hervorming is een roepstem tot strijd. En in dien strijd kan 't voorbeeld der Hervormers ons veel leeren. Met name hun eerbied voor Gods Woord; hun kloekheid in woord en daad, als zij den eisch van hun beginsel zagen hun kracht, wortelend in het feit, dat wat zij in de wereld verkondigden, in hun ziel waarachtig was."

Dr. H. H. K.

Leestafel.

1. Gaarne vestig ik nog de aandacht onzer lezers op een vijftal werkjes uit de Lutherliteratuur dezer dagen.

Allereerst op het korte, maar voor kinderen recht bevattelijke geschrifje van P. Oranje, dat onder den titel Maarten Luther als Hervormer herdacht, uitgegeven is door de Geref. Zondagschoolvereeniging »Jachin". Dan op het, ook voor groote menschen bestemde, boekje Luther, herinneringen bij het vierde eeuwfeest door H. A. van der Mast, uitgave van J. H. Kok te Kampen, en waarin deze populaire schrijver over onderwerpen uit de Kerkgeschiedenis zijn goeden naam handhaaft. Eindelijk op drie werkjes door J. N. Voorhoeve te 's Gravenhage, uitgegeven, en wel Ik kan niet anders van A. Lukkien; De wereld in beroering gebracht van H. C. Voorhoeve Jzn. en de Monnik van Wittenberg van J. Tiesma. Een dezer werkjes, het eerste, is van mooie plaatjes voorzien en alle drie leenen zich, evenals die, welke door »Jachin" en Kok in het licht zijn gezonden, bijzonder voor uitdeeling op Zondagsscholen en ook voor Evangelisatiedoeleinden.

2. Dr. M. M. den Hertog, Morgenlicht. Korte overdenkingen voor elken dag des jaars. IV. — Utrecht. — G. J. A. Ruys.

Dr. den Hertog, Hervormd predikant te 's Gravenhage, biedt ons hier het 4e stuk van zijn korte overdenkingen voor elken dag des jaars en welk stuk dan gaat over het laatste kwartaal, de maanden October, November en December. Deze overdenkingen zijn metterdaad kort. Datum, tekst en meditatie vullen niet meer dan een blaadje. Maar de omvang heeft hier geen schade gedaan aan den inhoud. Over het geheel wist de schrijver de grondgedachte van het Schriftwoord te vatten en met zijn, in woorden vastgelegde overpeinzing er van, het christenhart te treffen. Hier en daar pakkende opmerkingen zooals, om slechts een enkele te noemen, bij 25 December, over .... *en leidde Hem neder in de kribbe* uit Lukas 2:7 b: »Niets voor het oog, alles voor het geloof!« Zoo kunnen wij boven de geschiedenis van Jezus' geboorte schrijven.

3. Laatste Woorden. Uitgave J. N. Voorhoeve, 's Gravenhage. Een boekje van niet meer dan 31 bladzijden, maar dat met zijn laatste woorden van stervenden, christenen en niet-christenen, het lezen wel waard is.

»Het is ons doel, zoo staat er op bl 5, »in de hier volgende bladzijden de laatste woorden te geven, in historische volgorde, van min of meer bekende personen uit de geschiedenis en uit den laatsten tijd; tevens ook van enkelen, wier namen we niet noemen, omdat ze in slechts zeer kleinen kring gekend worden.

„Ongetwijfeld willen wel allen uit trekken uit deze getuigenissen en belijdenissen, die stervenden na een veel bewogen leven, een leven rijk aan ervaring, aan den rand der eeuwigheid hebben afgelegd.«

En dan aan het slot de bede, waarmee ook ik, na lezing, instem, »God legge voor ons allen Zijn zegen in deze »laatste woorden.«!

4. Oude Paden weekblad voor de verbreiding der Gereformeerde beginselen, ten dienste van Kerk en Volk. Onder Hoofdredactie van Ds. J. J. Knap. Nederl. Hervormd Predikant te Groningen. Uitgever J. H. Kok te Kampen.

Om haar rijken inhoud en haar ook ons zoo sympathiek doel is het mij een behoefte op deze periodiek, die thans haar 3en jaarloop doet, hier eens weer de aandacht te vestigen.

In de laatste twee Nrs., bijkans alleen door Ds. Knap geschreven, wordt in de rubriek Onder het Klankbord, — wat doet denken nog eens aan echte preekstoelen — de verklaring en toepassing van de Catechismus-Zondagen voortgezet. In die van Over en Weer vragen, bij den Redacteur ingekomen, beantwoord; onder van Verre en Nabij toestanden en gebeurtenissen in ons land en daarbuiten besproken; in Uit de Fontein des Heils meditaties gegeven. De rubriek: Aan het Spievenster bevat dit maal wenken over Het ouderlingenambt en de opleiding tot ouderling. Verder vindt men in Oude Paden: Inhoud van Tijdschriften, Berichten en Kerkelijke Berichten, terwijl Idsardi, wiens literair werk ik hier reeds vroeger besprak, er met zijn Jonker van Sterrenburgh — Een verhaal uit het Friesche volksleven, het Feuilleton in voortzet, dat hij in dezen 3en jaargang begon.

Ds. Knap schrijft in aangenamen stijl en met kennis van zaken. Deze zijn pennarbeid verdient ook van ons, leden der Gereformeerde Kerken, belangstelling en steun.

5. Bloesem en Vrucht. Maandschrift uitgegeven door Chr. Letterkundig Verbond. Redactie A. J. Hoogenbirk, G. J. uit Den Bogaard, Dr. A. Brummelkamp, J. B. Benner, A. P. Snoep, J. J. Deetman, R. Steenstra, P. v. Velden.

Met het October Nr. is de 7e Jaargang van dit Maandschrift, over welks bestaan en voortbestaan wij ons hebben te verheugen, begonnen. Dit Nr. staat, zooals te begrijpen is, zij het ook voor een deel, in het teeken van den gedenkdag der Hervorming. Drie bijdragen staan daarmee in verband. Een gedicht: Maarten Luther van een der redacteurs, G. J. Uit den Bogaard. Een fantasie: Bij Luther op bezoek door J. C. H. en een studie van een ander Redacteur A. P. Snoep geheeld: In de Morgenschemering der Hervorming. Van Tine van Veen een lief versje: Herfstzon en van Prof. Grosheide een lezenswaardig opstel: Gedachten over de Vloekpsalmen, waaraan ik hier het volgende ontneem:

»De vloekpsalmen zijn van hetzelfde karakter als het wee van Christus tegen de farizeërs of Zijn oordeel over Kapernaum. En in de vloekpsalmen veroordeelt ten slotte de Christus Gods allen, die Hem tegenstaan, allen die zich verzetten tegen het Koninkrijk Gods.«

»Wie dat alles ziet, zal met de vloekpsalmen zooveel moeite niet hebben. Zeker, vreeslijk blijven ze, maar vreeslijk is ook het het oordeel Gods over allen, die het kwade doen.«

»Het eigenaardige dezer psalmen, zoowel als dat van oud Israel, zegt nadelijk, dat het ons niet geoorloofd is zóó iemand te vloeken.«

»Alles is dus terug terug te brengen tot deze groote zaak: Alleen God oordeelt over de harten, kent de harten. Daarom kan Hij alleen vloeken.«

6. De Macedonier, Zendingstijdschrift. 1 Oct. 1917. Ds. H. Dijkstra, Smilde; Ds. Bakker, Djokjakarta. Ds. D. K. Wielenga, Pajett. Uitgave van Edzo Venema v.h. Bouwman en Venema, Groningen. Dit Nr. bevat: Bios, Van en over de Zending. Verslag van een interview dat een dagblad-correspondent met Dr. H. van Andel te Solo en de Indische Zending in het algemeen, welk interview is weergegeven in de Sumatra-Post, een der groote dagbladen van Sumatra's Oostkust, in het Nr. van 18 Mei 1917, en dat de Macedonier daaruit in dit October-Nr. overneemt.

Een zeer interessant en actueel stuk. Een stuk waarvan ik de lezing aan onze Zendingsvrienden bijzonder kan aanbevelen.

Ds. D. K. Wielenga zet in dit Nr. van de M. voort zijn artikelenreeks De Zending van de Gereformeerde Kerken, voor Zendingsstudiekringen, en verhaalt dan van de Historie van Soemba in 1881 en 1882, toen 9 Juni 1881, de eerste zendeling J. J. van Alphen per kruisboot van Koepang, tegelijk met den nieuwen controleur A. Mellink gearriveerd was.

In Uit mijn Camera geeft Ds. Dijkstra o.m. een verslag van een artikel in de »Groene« over de Minahassa, waarin Ratoe Labiar zeer waardeerend van de Zending aldaar spreekt, maar ook kritiek levert.

G.

Officieele Berichten.

Kort verslag van de vergadering der Geref. Kerken in de Classis Klundert op Woensdag 12 September te Breda.

1. Ds. Sikkel opent, leest Psalm 148 en gaat voor in gebed.

2. Naar toeheurt praesideert Ds. Sikkel, is Ds. Baaoski scriba en Ds. Koopmans assessor.

3. De credentialen blijken in orde.

4. De notulen worden onveranderd vastgesteld.

5. In een hartelijke toespraak feliciteerde de Praeses Ds. Ruijs met diens 25 jarig-jubilé en Ds. Hummelen met zijn beroep naar Den Ham, daarbij den wensch der vergadering vertolkend, dat Z.E.W. onze classis nog niet ga verlaten.

Ds. Ruijs dankt in gevoelvolle bewoordingen den praeses voor diens heilgroet en de classis voor hare reeds op zijn ambtsjubileum betoonde waardeering.

6. Een schrijven van de B. B. Bax c.s. wijzende op dringende noodzakelijkheid van traetamentsverhooging der Predikanten, wordt onder dankbetuiging voor de zeer gewaardeerde bedoeling voor kennisgeving aangenomen.

7. Uit het rapport voor Hulpbeh. Kerken uitgebracht namens den deputaat Br. Punt blijkt, dat is uitgegeven f 123.50, ontvangen f 52.23 en alzoo een nadeelig saldo is ontstaan, groot f 71.27.

8. Namens zijn mededeputaten brengt Ds. Hummelen rapport uit van de gehouden Kerkvisitatie, waaruit o.m. blijkt, dat de Kerken er meer en meer naar staan om de Kerkenordening te onderhouden.

9. Ds. Koopmans brengt verslag uit namens gedeputeerden ter particuliere Synode, naar aanleiding waarvan besloten wordt, een deputaat te benoemen voor de uitkeering van art. 19 K.O.

Hiervoor wordt bij stemming gekozen Ds. Sikkel, secundus: Ds. Koopmans.

10. Ds. Nomes rapporteert over den flinken voorbereiden en welgeslaagde Zendings- en Evangelisatiedag, in het park »Het Valkenberg« te Breda gehouden. De opkomst was bevredigend. De bezielende woorden der sprekers, D. D. Sikkel, Breukelaar en Schouten, sloegen in; het christelijk zangkoor „Halleluja" zong prachtig, het terrein bleek uitnemend geschikt; consumptie en bediening waren voortreffelijk, het batig saldo bedroeg f 71.27.

De praeses dankt den Rapporteur, brengt hulde aan het plaatselijk Comité te Breda, en aan de Classicale Commissie D. D. Basoski, Hummelen en Nomes, die op zijn voorstel bij acclamatie worden herbenoemd.

11. Bij de „benoemingen" worden alle classikale deputaten gecontinueerd.

12. Het aangenouden voorstel van de kerk van Raamsdonk, om art. 23a van de Huishoudelijke regeling te schrappen, en art. 23 te suppleeren met: „plus reiskosten", wordt aangenomen.

Dat van diezelfde kerk om art. 24 aan te vullen met een nadere omschrijving van wederzijdsche verplichtingen en rechten van het consulentschap, wordt verworpen.

13. De kerk van R. ontvangt advies op de vraag: hoe verder te handelen met een hoopbil, dat zich voortdurend tegen de vermaningen des kerkenraads blijft verzetten. Geantwoord: „nog aanhouden met vermanen".

14. Oud. Bax brengt een uitvoerig rapport uit namens de Commissie voor onderzoek naar de predikantstractementen. In sommige kerken bleken deze in het laatste jaar belangrijk verhoogd.

In enkele andere toonde men wel te willen, maar nog moeilijk te kunnen, en met het oog hierop stelt de Commissie de volgende conclusie voor: „De kerken, die van oordeel zijn het door de Commissie voorgestelde en door haar toegestemde noodzakelijke minimum nog niet te kunnen bereiken, kunnen de classis verzoeken, hulpbehoevend te worden verklaard. De classis zal dan door een Commissie den finantieelen toestand van zulk een kerk onderzoeken, en, bij gebleken onvermogen, het ontbrekende uit de kas voor hulpbehoevende kerken aanvullen, waarroe de kerken der classis naar percentage zullen bijdragen".

Deze conclusie wordt bij hoofdelijke stemming met alle stemmen aangenomen

Tot leden der genoemde Commissie worden dezelfde broeders, onder dankbetuiging voor hun gebleken ernstige behartiging van deze zaak, benoemd, met de opdracht op de volgende vergadering rapport uit te brengen, welke kerken, en tot welk bedrag, bedoelden steun wenschen te genieten.

15. De afgevaardigden van een der kerken nemen, met het oog op dit besluit, hunne reeds meermalen gedane aanvrage voorloopig terug.

16. De vacatuurbeurten worden geregeld. D. D. Ruijs en Hummelen zullen de kerk van Drimmelen, D. D. Basoski, Nomes en Sikkel die van Willemstad dienen.

17. Aan de kerk van Willemstad wordt toegestaan de B. B. Punt van Middelburg en Versteegh van Rotterdam in haar midden te doen optreden.

18. Als antwoord op verzoek van een der kerken om nog eenige nadere inlichtingen, bevreelt onder instemming der verg. Ds. Goris in een warm pleidooi de collecte voor den kerkbouw te Rosendaal krachtig aan.

19. De kerk van Fijnaart wordt aangewezen om de volgende vergadering saam te roepen te Klundert of te Zevenbergen, op Woensdag 21 November.

20 Wegens spoedeischende sluiting om den verminderden treinenloop wordt de behandeling van enkele zaken uitgesteld, en de korte notulen niet gelezen.

21. Na dankgebed bij monde van den assessor, sluit de praeses de vergadering.

Op last der classis,
J. J. Koopmans, *assessor h. t.*

Buitenland.

Duitschland. Herdenking der reformatie. Erkenning van de beteekenis van Calvijn.

Het spreekt van zelf, dat de persoonlijkheid van Luther bij het vieren van het 4de eeuwfeest der reformatie op de voorgrond staat. Hij is de held geweest die den eersten stoot gaf voor de gezegende beweging welke doorwerkte tot op den huidigen tijd. Dat men hierop vooral in Duitschland den nadruk legt, is te begrijpen. Verblijdend mag het echter genoemd worden, dat men ook in Lutherasche kringen de beteekenis van Calvijn voor de reformatie toont te verstaan. Niemand minder dan de Generalsuperintendent van Sleeswijk D. Theodoor Kaftan, een man van groote beteekenis in Duitschland, heeft zich daarover uitgesproken in een geschrift getiteld: »Reformation, nicht Revolution«. Daarin zegt die schrijver het volgende:

»Er ligt een kostelijk element in Luthers onverschilligheid voor uitwendige vormen. Daarin is hij werkelijk groot ten opzichte van de wereld. Maar dit neemt niet weg, dat Luthers geringschatting van de organisatie, zijn missen van organisatorisch beleid, een gebrek is en niet een uitnemend eigenschappelijk sommigen willen. Het is niet onverschillig bij den arbeid der kerk, in welke vormen dit geschiedt; of dit geburt in zijn eigen, of in anderer, of in Sauls of in Davids kleed. Hierin heeft Luthers groote leerling Calvijn een goed gezicht gehad. In den geestelijk opzicht komt hij niet tot Luther. Zijn opvatting van het Evangelie is een zinken. Maar Calvijns kerk is beter georganiseerd dan die van Luther. De Luthersche kerk is in handen van vorsten geraakt, al is het ook dat menige vorst haar bevorderd en goed gediend heeft; maar dat was toch de weg waardoor zij kwam onder de firma van het »landesherrlichen Kirchenregiment«; daardoor kwam zij onder het summepiscopaat van den vorst des lands of onder de macht van den Staat. In de plaats van de Roomsche hierarchie kwam de bureaucratie. Uit de Evangelische Kerk groeide van lieverlede iets, dat, naar haar wezen niet is, een departement van den staat, een staatsafdeeling voor Godsdienstige aangelegenheden. Wat wij dringend noodig hebben is, dat de Kerk in de juiste betrekking tot den Staat komt te staan, opdat wij, van staatsbanden bevrijd, op eigene voeten komen te staan en zoodanig worden wat wij als Evangelische Kerk behooren te zijn: de vrij zich zelve bestuurende gemeente van Woord en Sacrement. Wie helpt ons daaraan? Gezegend hij die dat doet. Van onze staatslieden kunnen wij het niet verwachten. Voor zoover zij zich waarlijk aan de Kerk laten gelegen liggen, doen zij dit naar den regel van suum cuique (ieder het zijne) naar de uitlegging van Fritz Reuter. Als wij als predikanten voor de vrijheid der Kerk optreden, worden wij verdacht gemaakt als hierarchische neigingen te hebben. Slechts van uit de gemeente kan de bevrijding der gemeente komen, uit den klaar bewusten, vasten wil der leden. Van de losmaking uit verwringing door den staat (staatlichen verzerrung) hangt de toekomst van de Evangelische volkskerk af.«

Wij willen niet veel hieraan toevoegen. Zij die Calvijn èn Luther kennen, zullen niet toegeven, dat uit een geestelijk oogpunt Luther hooger staat dan Calvijn; ook zullen zij niet beweren, dat het Evangelie dat Calvijn verkondigde, lager staat dan datgene wat Luther predikte. Maar het verheugt ons, dat er Lutherasche stemmen opgaan, (het woord dat D. Kaftan deed hooren, is op andere manier door anderen gesproken) die er op aandringen dat de Lutherasche Kerk met Gereformeerd zout zal doortrokken worden. Mocht men in Duitschland maar algemeen gaan verstaan, dat Luthers werk moet voortgezet worden in Gereformeerden geest.

Noord-Amerika. De oorlog en de Duitschgezinden.

Het was te voorzien, dat in de nieuwe wereld nadat president Wilson den oorlog aan de Centrale mogendheden verklaard had, niet alle burgers daarmede ingenomen zouden zijn. Er wonen daartoe te veel menschen van Duitsche afkomst — de Lutherasche Kerk in N.-Amerika telt bijna vier millioen gedoopte leden, de Duitsche Gereformeerden zijn daaronder niet gerekend. Nu is het te denken, dat die oorspronkelijk Duitsche elementen niet van harte den oorlog mede kunnen strijden, en zij door hen, die Engelsch bloed in de aderen hebben, worden aangezien als menschen die men maar half vertrouwen kan. Dit heeft ten gevolge, dat men in de verschillende Staten van de Unie *State Councils of Defense* (Staatsraden voor verdediging) heeft ingezet. Deze Council te Nebraska had leiders in de Lutherasche Kerk en sommige professoren aan de Staatsuniversiteit beschuldigd van ongepaste uitdrukkingen te hebben gebruikt en ongeoorloofde handelingen te hebben verricht. De Council was gaande gemaakt door honderden brieven van personen, die beweerden dat zij duizenden verloren hebben omdat zij zich niet gedwee aan pro-Duitsche invloeden wilden onderwerpen. Banken die Liberty-bonds (onder den naam van vrijheidsaandeelen werd de oorlogsleening in N.-Amerika geplaatst) hadden genomen, werden bedreigd dat men met hen geen zaken meer wilde doen. Op grond van deze mededeelingen schreef de Council, dat het welzicht nog nooit in de geschiedenis noodig geacht was bij de leden eener groote kerk een beroep te doen op de vaderlandsliefde, teneinde de gevaarlijke neigingen van hare voornaamste vertegenwoordigers tegen te gaan.

De Lutherasche Kerk is het antwoord hierop niet schuldig gebleven. Onderscheidene organen der Lutherschen wezen er op, dat de belijdenisschriften der Kerk gehoorzaamheid aan de overden mensch gestelde machten eischen, terwijl in eene vergadering van Luthersche predikanten bevreemding werd uitgesproken dat juist hun Kerk is genoemd terwijl er toch in andere Kerken ook zullen zijn die zich eveneens schuldig maakten. Wat sommige leden doen, kan de gencele Kerk niet ten laste gelegd worden, en dit te minder wijl breedere vergaderingen der Kerk resoluties aannamen, waarbij trouw aan dat land werd beloofd.

In Lutherasche kringen spreekt men uit, dat de sympathieën der leden verdeeld zijn en dat er verschillende gedachten gekoesterd werden over de beantwoording van de vraag, of de Vereenigde Staten wel wijs gehandeld hebben door zich in den oorlog te begeven. Maar nademaal het land zich door zijn vertegenwoordigers voor den oorlog verklaarde, is het niet twijfelachtig wat de plicht is van den trouwen burger.

De (Amerikaansche) *Wachter* zegt hieromtrent: »Hoe vurig iemand vroeger den Duitschers de overwinning over de geallieerden moge hebben toegewenscht; nu Duitschland onze nationale vijand is, komen de zaken anders te staan. Bryan, de geweeen Minister van Buitenlandsche zaken, heeft alles gedaan wat in zijn vermogen was om ons land buiten den oorlog te houden. Nu er eenmaal oorlog is poogt hij met een spaak in het wiel te steken, maar spoort aan tot gehoorzaamheid. Hetzelfde doet Claude Kitchin, van North Carolina, de democratische floor-leader van het Huis te Washington. Toen over de »war-resolution« gestemd werd, verklaarde hij zich er tegen, en gaf, voordat hij zijne stem uitbracht, een duidelijke beschrijving van zijn standpunt. »After mature thought and fervent prayer for rightful guidance« was hij vast besloten zijn plicht te doen »as God gave him to see it ... if I go barefooted and alone«. Dat was de taal van besliste overtuiging. Maar is eenmaal de beslissing gevallen, dan hebben we ons den levensregel in Rom. 13 voorgeschreven«.

Wij plaatsen achter deze uiting echter een vraagteeken. Wij meenen ook, dat de redactie van *De Wachter* in den grond der zaak niet zoo zeker is van zijn haar als men uit dit woord zou afleiden. Volgens ons komen alle Amerikanen die in hun hart pro-Duitsch zijn, voor een botsing van plichten te staan. Immers zij schreef: »Personen en volken komen soms in de omstandigheid dat zelfverdediging eisch wordt. Alle wettig oorlogvoeren is zelfverdediging.« Kan men nu tot de overtuiging komen, dat de oorlog dien de Vereenigde Staten begonnen noodzakelijk werd tot zelfverdediging, dan loopt alles goed en kan men van harte, al is men Duitschland sympathiek gezind, dat land helpen bestrijden. Doch is dit niet het geval, dan kunnen onze broeders aan de overzijde van den Oceaan het wel eens kwaad krijgen. De vraag zal wel bij hen opkomen: hebben wij, toen het nog geen oorlog was, er krachtig tegen getuigd, dat van uit de Vereenigde Staten aan de Geallieerden ammunitie en oorlogswerktuigen geleverd werden?

Hebben wij wel met aandrang de Amerikaansche regeering voorgehouden dat zij pro-Engelsch was, wanneer zij van alles liet uitvoeren naar de verbonden mogendheden, doch zich liet welgevallen dat aan Amerikaansche schepen de toegang tot de Duitsche havens onmogelijk werd gemaakt? Als onze broeders dan verder tot de conclusie komen: een verdedigingsoorlog voeren wij niet, is men er dan maar mede klaar, als men verder redeneert: »onze president heeft met toestemming van de volksvertegenwoordigers den oorlog verklaard, en nu moeten wij uit gehoorzaamheid aan de overheid een werkzaam aandeel nemen in den oorlog«. Wij meenen dat onze broeders in Amerika wel met bezwaarde harten hunne zonen naar Europa zullen zien vertrekken, om tegen de Centrale Mogendheden te strijden, en dit niet alleen om de mogelijkheid dat zij op het slagveld zullen blijven. Meer zullen wij er niet van zeggen. Aan de eene zijde zegt Gods Woord: Alle ziel zij de machten over haar gesteld onderdanig, want daar is geen macht dan van God. Aan den anderen kant geldt ook het Woord des Heeren, dat men Gode meer moet gehoorzamen dan de menschen. Wij gevoelen voor onze broeders in Amerika de pijnlijke moeilijkheid, waarin zij zich bevinden.

Voor Kinderen.

AAN VRAGERS.

A. B. te vraagt:

Gaarne vernam ik eens uw meening over het spreekwoord: *uitzonderingen bevestigen den regel.* Is dat wel logisch? Immers uitzonderingen verzwakken een regel, (tenminste volgens mijn oordeel).

Als ik zeg:

»Oude handschriften zijn moeilijk te lezen," dan wil dat zeggen: doorgaans, in den regel is dat zoo. Maar bij enkele handschriften is het anders; die zijn makkelijk te lezen. Doch die zijn zeldzaamheden, *uitzonderingen.* En dat toont dat het *in den regel* anders is.

De werkwoorden *loopen* en *stooten* zijn klankwisselend (*loopen, liep, geloopen; stooten, stiet, gestooten*). Al de andere klankwisselende werkwoorden worden met een enkelen klinker gespeld (*lezen, nemen* enz.) doch *loopen* en *stooten* met een dubbele (*oo*). Zij maken dus uitzondering, volgen den regel niet, die van al de andere geldt.

't Is dus juist, dat uitzonderingen aantoonen bevestigen, dat er regel bestaat.

Een tweede vraag luidt:

In het boek Daniel wordt gesproken van een leeuwenkuil. Wat was dat, en waartoe diende hij eigenlijk? P.

De leeuwenkuil wordt vermeld in Daniel 6. Daar lezen we o.a. in vs. 17 en 18:

»Toen beval de koning, en zij brachten Daniel voor, en wierpen hem in den kuil der leeuwen; en de koning antwoordde en zeide tot Daniel: Uw God, dien gij gesturiglijk eert, die verlosse u.

„En er werd een steen gebracht, en op den mond des kuils gelegd; en de koning verzegelde dien met zijnen ring, en met den ring zijner geweldigen, opdat de wil aangaande Daniel niet zoude veranderd worden."

Een leeuwenkuil was een vierkante kuil in den grond uitgegraven. Er om heen was een muur gebouwd anderhalf el hoog. De leeuwen konden onmogelijk uit de diepte, waarin zij zich bevonden, over den muur heenspringen. Deze muur had een deur waardoor de dieren in den kuil werden gebracht, en de bewakers in en uit gingen. Deze deur werd naar Oostersche manier gedeeld, met een grooten steen gesloten. De kuil was door een muur in tweeën waar ook een deur in was. Het eene gedeelte diende tot tijdelijk verblijf voor de leeuwen, wanneer hun gewone woonplaats werd gereinigd. Men kon van boven af over den muur de wilde dieren zien. De leeuwenkuilen leken veel op de berenkuilen, die men nog hier en daar aantreft.

De leeuwenkuil diende als strafplaats voor misdadigers. Naar Perzische gewoonte werden dezelken soms veroordeeld om voor de wilde dieren te worden geworpen. Het is opmerkelijk dat de Italiaansche reiziger Della Valle die voor drie eeuwen het Oosten bereisde, en ook in Perzie kwam, daar nog iets dergelijks vond. Een veroordeelde werd door woeste bloedhonden in stukken gescheurd, — weer een bewijs dat de Bijbel geen verdichtsel is, maar de dingen naar waarheid beschrijft.

W. W. wenscht te weten wie »Zwarte Jan« was, die in de geschiedenis van Rotterdam voorkomt.

Zwarte Jan was een smid, die te Rotterdam woonde in de tweede helft der zestiende eeuw. Hij was een overste van de burgerwacht. Toen de Spanjaarden in 1572 het hoofd stieten voor den Briel, dat door de Watergeuzen was ingenomen, trokken zij gramstorig onder aanvoering van den graaf van Bossu naar Rotterdam, waar ze echter de poorten gesloten vonden. Eerst toen Bossu beloofd had, dat zijn troepen vreedzaam door de stad zouden trekken, werd de poort geopend, doch de burgerwacht er bij geplaatst.

Maar de Spanjaarden braken hun woord. Hun veel sterkere macht overrompelde de burgerwacht; Zwarte Jan werd laaghartig vermoord en de stad geplunderd. Later is beweerd, dat de woordbreuk niet lag aan Bossu, maar dat hij er niets tegen doen kon. Heel duidelijk is dit nog niet.

De moed van Zwarte Jan is o.a. verheerlijkt in een gedicht waarvan het eerste vers luidt:

Van Zwarte Jan klinkt thans mijn lied,
Al klinkt zijn naam ook laag,
Al siert een krans zijn schedel niet,
Zijn asch geen sarcophaag;
Al rijst geen standbeeld van metaal
Voor Maasstads wakkren smid
Toch leeft hij in 't geschiedverhaal,
Zijn neerlaag gold een zegepraal
En roemrijk was zijn wit.

Dat wil *zeggen*:

Ik bezing Zwarte Jan; al is zijn naam needrig; al is hem geen krans, praalgraf of standbeeld toegedacht geworden. Hij leeft toch in de geschiedenis, zijn nederlaag stond gelijk met een zegepraal, en wat hij bedoelde was roemrijk.

Wie de dichter was van dit vers is mij onbekend. Hij leefde in de negentiende eeuw.

In verband met een opmerking van H. moet er op gewezen worden, hoe tal van benamingen vooral in de aardrijkskunde en wat maat en gewicht betreft aan het menschelijk lichaam zijn ontleend.

Zoo spreken wij van:
den *mond* van een rivier,
de *kruin* van een berg,
een landtong,
een rivierarm,
een zeeboczem,
een bergrug.
Verder hebben wij als maten:
de *el*, afkomstig van elleboog of de lengte van den arm tot den elleboog,
de *palm*, van de hand,
de *duim*, evenzoo,
de *span*, dat is de lengte van gespannen duim en wijsvinger,
den *voet*, evenrees een lichaamsdeel,
het *hoofd*, evenzoo,
Hierbij ware zeker nog meer te voegen, zooals b.v. het tellen bij tien, naar de tien vingers. Maar onze lezers willen zelf ook wel eens zoeken.

BRIEFWISSELING.

W. R. vraagt wat het spreekwoord beteekent: „Al regent het varkens, Jan Salie krijgt er geen borstel van".

De bedoeling is: een traag en lui mensch laat de gunstige gelegenheid voorbijgaan, hoe schoon die ook is.

Hoogenbirk.